משנה · ראשונים · רמב״ם · סדר נשים

רמב"ם על משנה כתובות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רמב"ם על משנה כתובות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רמבם-על-משנה-כתובות/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ג 5
משנה ו 5
משנה ח 6
משנה ט 6
משנה י 6
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 8
משנה ח 9
משנה ט 9
משנה י 10
פרק ג 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ו 11
משנה ז 11
משנה ח 11
משנה ט 12
פרק ד 12
משנה א 12
משנה ב 12
משנה ג 12
משנה ד 12
משנה ה 12
משנה ו 13
משנה ז 13
משנה ח 13
משנה י 14
משנה יא 14
משנה יב 14
פרק ה 14
משנה ב 14
משנה ד 15
משנה ה 15
משנה ו 15
משנה ז 16
משנה ח 16
משנה ט 16
פרק ו 16
משנה א 16
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ז 18
פרק ז 18
משנה א 18
משנה ד 18
משנה ה 18
משנה ו 19
משנה ז 19
משנה ט 19
משנה י 20
פרק ח 20
משנה א 20
משנה ג 20

משנה ד 20
משנה ה 21
משנה ו 21
משנה ז 21
משנה ח 21
פרק ט 22
משנה א 22
משנה ב 22
משנה ד 22
משנה ה 23
משנה ו 23
משנה ז 23
משנה ט 23
פרק י 24
משנה א 24
משנה ב 24
משנה ד 25
משנה ה 26
משנה ו 26
פרק יא 27
משנה א 27
משנה ב 27
משנה ג 27
משנה ד 27
משנה ה 28
משנה ו 28
פרק יב 29
משנה א 29
משנה ב 30
משנה ג 30
משנה ד 30
פרק יג 30
משנה א 30
משנה ב 31
משנה ג 31
משנה ד 31
משנה ה 32
משנה ו 32
משנה ז 32
משנה ח 33
משנה ט 33
משנה י 33
משנה יא 33

פרק א

משנה א

בתולה נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי כו': מה שחייב שתנשא בתולה ביום רביעי ולא תנשא באחד בשבת כדי שיטרח בצרכי החופה ויכין שלשה ימים קודם ההכנסה ואי אפשר פחות מזה לבנות ישראל. ואלמנה ביום ה' כדי שישמח עמה ג' ימים חמישי וששי ושבת וזה במקומות שאין ב"ד יושבין בהם אלא בה' וב' אבל אם היה ב"ד קבוע בכל יום יכול לישא כל זמן שירצה חוץ מיום א' ויום ו' והטעם שמא יחלל שבת מפני צורך הסעודה ושאר הימים מותרים ובתנאי שיטרח לצרכי הסעודה ג' ימים קודם לכן ואינו ראוי לו לעשות מלאכה ג' ימים אם נשאה בעולה ואם היתה בתולה שבעת ימים שהן ימי שמחה ואין הפרש בנשואין בין בחור או אלמון לענין שמחה אבל אם יש הפרש בנשואין לענין ברכה לפי שאם היה הבעל בחור ואפי' היתה בעולה או היתה האשה בתולה ואפי' היה הוא אלמון יתחייב בברכה שבעת ימים ואם היה אלמון שנשא אלמנה יהיה הברכה יום א' בלבד:

משנה ג

הגדול שבא על הקטנה כו'. **האוכל אצל חמיו כו'**. **אחת אלמנת ישראל כו'**. העיקר אצלנו שכל מי שנבעלה והיא פחותה משלש שנים ויום אחד הרי היא כאילו לא נבעלה ויש לה טענת בתולים ואמרו בכאן גדול ר"ל בן תשע שנים ויום אחד כמו שנתבאר במסכת יבמות בכמה מקומות שביאתו ביאה והקטן שאין ביאתו ביאה מי שהוא פחות מאלו השנים וגדולה שהיא בת שלש שנים ויום אחד ולמעלה אשר ביאתה ביאה והקטנה נקראת כאן מי שהיתה פחותה מאלו השנים וכבר ידעת שהשבויה וגיורת ושפחה בחזקת בעולות לעולם. והיה מנהגם בערי יהודה כשאדם מקדש אשה שעושים לו סעודה בבית אביה ר"ל סעודת ארוסין ומתייחד עם ארוסתו ולכך אם נשאה אחר כך אינו יכול לטעון טענת בתולים והלכה כחכמים:

משנה ו

הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי כו': והלכה כר"ג שאמר נאמנת אבל יש לו להשביעה שבועת היסת שאמת היא טוענת כדין כל טוען ואם היא מכחשת ואומרת בתולה מצאני הוא נאמן ואינו חייב שבועה ותפסיד שטר הכתובה כמו שאמרו חכמים תקנו כתובה לאשה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וממה שאתה צריך לידע שהבוגרת

הוא שהיו לה ששה חדשים שלמים אחר הבאת ב' שערות ובתנאי כמו כן שיצמחו הב' שערות אחר י"ב שנה אין לה טענת בתולים ר"ל טענת דמים לפי שכלו בתוליה אבל יש לה טענת פתח פתוח כן הורו כל הגאונים שידענו דבריהם ומה שנתבאר אצלי הוא שהדבר בהפך וטענת דמים יש לו פתח פתוח אין לו:

משנה ח

ראוה מדברת עם אחד כו': מדברת כנוי על הייחוד וטיב היא סיבה ובכמה מקומות הם אומרים טיב גיטין וקדושין טיב עבודת כוכבים ומשמשיה ר"ל סיבתם. ור' יהושע מחמיר ואמר אע"פ שהיא נתיחדה עם אדם ידוע והוא בתכלית הכשרות אינה נאמנת אלא היא בחזקת בעולה לפסולים ותהיה פסולה לכהונה לפי שהיא בחזקת שנבעלה בעילת זנות והלכה כר"ג. וממה שאתה צריך לידע שהכהן אם ארס בתולה ואחר הארוסין לזמן נשואין טוען שלא מצאה בתולה הרי היא אסורה עליו וכופין אותו לגרשה לפי ששוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא שאנו חוששין שמא אחר הקדושין היא נבעלה והיא זונה ואסורה על הכהן בין שנבעלה באונס או ברצון על העיקר הידוע אונס בישראל מישראא שרי ובכהנים אסור:

משנה ט

היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה כו': כשאמר ר"ג נאמנת אין ענינו שתהא נאמנת שזה העובר בן פלוני וירשנו אבל ענייינו שהיא נאמנת שנבעלה לכשר והיא כשרה לכהונה וכן העובר אם היתה בת הנה היא ג"כ כשרה לכהונה והלכה כר"ג אבל לכתחלה אין אנו מורין לזאת המעוברת או לכל מי שנבעלה לספק שתנשא לכהן שיש לנו לחוש שמא נבעלה לפסול אא"כ היו רוב כשרים אצלה והוא שיהיו רוב אנשי העיר ישראלים כשרים ויפרוש אחד מן הרוב ויבעול זו חוץ לעיר ואז תנשא לכתחלה לכהן היא ובתה:

משנה י

אמר רבי יוסי מעשה בתינוקת כו': זה המעשה היה חוץ מן המדינה שרובה כשרים והיה חוץ מזאת המדינה סיעה רובן כשרים כמו כן ופירש אחד מזאת הסיעה ואנסה והיו תרי רוב רוב העיר ורוב סיעה של מקום שנאנסה בו וזאת היא חומרא שאין אנו צריכים אלא חד רובא אבל מעלה עשו ביוחסין שהיא לא תנשא לכתחלה אלא בתרי רובי והלכה כרבי יוסי:

פרק ב

משנה א

האשה שנתארמלה או שנתגרשה היא אומרת כו': הינומא מפה [בד"נ הגי' אהל] ממשי היה מנהגם שנושאים בו בתולות מבית אביה לבית בעלה והעיקר בזה הדין כל זמן שנאבדה הכתובה הוא נאמן באמרו אלמנה נשאתיך אלא אם נמצאו עדים שהעידו שנשאת בתולה או ממי שהיה מצוי בחופתה וראה שנעשה לה ממעשה אנשי המקום ההוא שעושין לבתולה ממיני הקישוט או ממיני השחוק וזולת זה והיה מנהגם במקומו של ר' יוחנן חילוק קליות:

משנה ב

ומודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו כו': אמרו מודה ר' יהושע ר"ל מודה לר"ג שחולק עליו בפרק הראשון במה שדומה לדין זה באמרו היא אומרת משארסתני נאנסתי לפי שאינה נאמנת אליבא דר' יהושע אפי' שיש שם מיגו דיכולה למימר מוכת עץ אני וכשרה לכהונה וקאמרה נבעלתי דפסלה עצמה לכהונה נאמנת לומר משארסתני נאנסתי אבל אינה נאמנת אליבא דר' יהושע לפי שהוא אינו מחייב הבעל בכתובה מטעם שהיא יכולה לומר מיגו במה שתלוי בדרך אסור והיתר לפי שפסולה לכהונה או כשרה לכהונה הוא אסור והיתר אבל בכאן מודה ר' יהושע לפי דמיגו דהכא תלוי בנתינת ממון שהוא מיגו דיכול למימר שלי הוא וקאמר של אביך הוא ולקחתיה ממנו נאמן ואם יש עדים שהוא של אביו אינו נאמן בתנאי שיהיה אכילת הפירות ב' שנים בחיי האב ושנה בחיי הבן שלא נשלמו לו שני חזקה בחיי האב ולכך אינו נאמן לפי שהעיקר בידינו אין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל ר"ל כל זמן שהתחיל שני חזקה והוא קטן ואפי' נשאר זה המחזיק באכילת הפירות עד שנשלמו לו שני חזקה אחר שגדל הקטן אינה חזקה וזה הוא שרצה להשמיענו:

משנה ג

העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה כו': אנוסים הוא אונס נפשות כגון שיאמרו פחדנו שיהרגנו אבל אם אמרו אנוסי ממון היינו (או) שפחדנו שאם לא נעיד לו שיקח ממונינו ולכך העדנו לו אינם נאמנים לפי שהעיקר אצלנו אין אדם משים עצמו רשע וכשאומרים שהם הצילו ממונם בממון חבירם הוא רשעה כל שכן כשאמרו שהם לוקחים שוחד מפני זה העדות שאינם נאמנים וכמו כן כשפסלו עצמם בעבירה אינם נאמנים אבל נאמין אותם בכאן באמרם פסולי עדות היינו כשפסלו עצמן מחמת קורבה כגון שיאמרו

קרובים היינו באותה שעה ולא היינו ראויין לעדות זה השטר ואמנם קיום העדות כשכתב ידם יוצא ממקום אחר הרי זה יתקיים על שלשה דרכים. הדרך הראשון הוא שיהיה בזה השטר עדים ראובן ושמעון ונראה לקיים חתימתן ממקום אחר שנמצא שטר אחר שיש בו עדים כמו כן לראובן ושמעון והעידו שני עדים שזו חתימת ראובן ושמעון ונמצאת הכתיבה כמו הכתיבה ר"ל חתימת העדים שהם בשטר האחר שהעידו עדים שהיא חתימת פלוני ופלוני שהיא כמו החתימה שאנו רוצים לקיים. והדרך השני שיהיה שטר ובו אלה העדים בעצמם ר"ל ראובן ושמעון שהוחזקו כבר בב"ד ועליו קיום ב"ד והיה כבר קרא עליו ערער ואח"כ הוחזק ומצינו כתיבת זה השטר מקוים ר"ל חתימת העדים כמו החתימה שבשטר שאנו רוצים לקיים הרי זה כמו כן יתקיים בזה הדרך. והדרך השלישי שנמצא שטרי שני שדות במקח וממכר בזה העדות ר"ל באלו העדים בעצמם והלוקחים אכלו פירות אלו השדות שני חזקה גמורים ר"ל שלש שנים בפני המוכרים ולא נפל ערעור ולא הכחשה ולא שום דיחוי בעדות או שהיה כמו כן עדותן בשני שטרות כתובות ונמצא חתימת העדים אשר בשטר שאנו רוצין לקיים כמו חתימתן אשר בשני שטרי שדות או שני שטרי כתובות הרי יתקיים השטר כמו כן ובתנאי שיהיו בשני השטרות שאנו רוצים לקיים מהם שלא ברשות התובע זולת השטר שאנו רוצים לקיימו לפי שאם יהיו השטרות כולם בידו ניחוש שמא דימה הכתב וזייפו:

משנה ד

זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי כו': ואין הלכה כרבי:

משנה ה

האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת כו': אם משנשאת ר"ל אם משהתירוה להנשא הרי זו לא תצא מהיתרא ואפי' באו עדים שנשבית אבל אם באו עדים שנטמאת אפי' היו לה כמה בנים תצא וכשאמרה אשת איש אני ואח"כ לזמן אמרה פנויה אני אבל מה שאמרתי שאשת איש הייתי מטעם כך וכך היה הרי זו נאמנת ודבריה נשמעים ובלבד שתתן אמתלא לדבריה הראשונים ובלבד שלא יהיו שם עדים:

משנה ו

שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת כו' וכן שני אנשים כו': ענין אמרו שנשבו ר"ל שיש ידיעה ברורה בעדים שנשבו ועם כל זה הם נאמנות והם מותרות כשהעידה כל אחת מהן על חברתה שהיא טהורה לפי שכשרים בעדות אשה שבויה שהיא טהורה אשה וקרוב וקטן המסיח לפי תומו ומתקיים העדות בשבויה

שהיא טהורה כשיעיד העד (שלה) [הלזה] שהוא לא פירש ממנה מזמן שנשבית עד שיצאת מרשות העובד כוכבים:

משנה ח

רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד כו': עוררין חולקים ואומרים שהוא אינו כהן והעיקר אצלנו אין ערעור פחות משנים ומחלוקת רשב"ג עם ת"ק אמנם הוא בצרוף עדות כמו שאומר והוא שיש כאן אדם שידוע לנו שאביו כהן הוא ואח"כ יצא קול על זה הבן שהוא חלל ונדחה מן הכהונה ואח"כ העיד עד אחד שהוא כשר והחזרנו אותו לכהונה לפי שהעיקר אצלנו מעלין לכהונה על פי עד אחד ואין הלכה כר"י ואחר כך העידו שני עדים שהוא חלל ונדחה מן הכהונה פעם שניה ואח"כ העיד א' שהוא כשר רשב"ג אומר יצטרף זה העד עם העד הראשון ואע"פ שיש ביניהם זמן ומעלין אותו לכהונה לפי שעדות השנים שהעידו שהוא כשר והשנים שהעידו שהוא פסול תבטל עדותן וישאר הבן בחזקת אביו שהוא כהן כשר ות"ק אמר לא יצטרף ואין מעלין אותו לכהונה עד שיעידו שני עדים בזמן אחד שהוא כשר לפי שנעמיד אלו שהעידו שהוא חלל כנגד אלו שהעידו שהוא כשר ויעמוד בחזקתו. והלכה כרשב"ג לפי שהעיקר אצלנו שהעדות מצטרף ואפי' היו ביניהם כמה שנים וכמו כן העדים יכולים להעיד זה שלא בפני זה בכל העדיות חוץ מגט כמו שיתבאר ובעדות נפשות כמו כן יש להם דינים יתבארו במקומם בסנהדרין:

משנה ט

האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה כו' עיר שכבשוה כרכום כו': **א"ר זכריה בן הקצב כו'**: כשעובדי כוכבים ידם תקיפה על ישראל אפי' ע"י ממון אסורה לבעלה וזה כלו כשבעלה כהן אבל ישראל העיקר אצלנו אונס בישראל מישרי שרי וכרכום הוא גייס ואם יש בעיר מקום להחבא ואין בני המלחמה יכולים להגיע שם נאמנת כל אחת מהן באמרה לא נטמאתי ואפי' אין לה עדים לפי שנאמר בכל אחת מהן מיגו דיכולה למימר נחביתי נאמנת לומר לא נחביתי ולא נטמאתי וכבר בארנו שהקרוב והאשה כשרים להעיד לאשה שהיא לא נטמאה חוץ מבעלה ושפחתה המשמשתה ואדם שהעיד לשבויה שהיא טהורה והוא כהן לא ישאנה אבל ישאנה כהן אחר כמו שיתבאר בספ"ב מיבמות אבל אם פדאה בממונו והעיד עליה שלא נטמאת ישאנה שאם לא נתברר לו כן לא היה נותן ממונו עליה בפדיונה:

משנה י

ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן כו': ואלו הענינים כולם אמנם הם ענינים צריך בהם פרסום בעלמא בלבד והם כולם מדרבנן לפי שקיום שטרות דרבנן ותקנת כתובה מנה מאתים ותחומין וטומאת בית הפרס דרבנן וכמו כן זאת התרומה אשר תנתן לזה הכהן שיעלה לכהונה בזאת העדות הקלה אמנם היא תרומה דרבנן ר"ל שיהיה זה הדבר שיוציאו ממנו התרומה צומח בעציץ שאינו נקוב כמו שבארנו במס' תרומות ומה שהוא דומה לזה ולא תתקיים זאת העדות באמרם דרך ומעמד היה לפלוני לפי שהוא ממון ועכ"פ צריך בו עדות גמורה ואינו מותר לנו ללמוד לעבד כנעני תורה וכמו כן מן העקרים שבידינו שאין חולקין תרומה לעבד בגורן אא"כ רבו עמו ולכך אין לנו לחוש ולומר שמא עבד כהן הוא לפי שהעבד לא ילמוד לפי שאינו מותר ללמדו כמו שבארנו וכמו כן לא יחלוק על הגורן:

פרק ג

משנה א

אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת כו': שיעור המשנה כך ואלו נערות פסולות שיש להן קנס ור"ל באמרו קנס מה שנאמר (דברים כ"ב:כ"ט) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וכבר ידעת שהכותי והעובד כוכבים היום אצלנו שוין כמו שבארנו במסכת ברכות (סוף פ"ח) ואמרו אשת אחיו ואשת אחי אביו אפשר זה כגון שאחיו או אחי אביו ארס אשה והיא בתולה ונתגרשה מן הארוסין והתנאי באלו הלאוים כולם שהם מחוייבי כרת שלא יהיה שם התראה לפי שאם התרו בהן חייב מלקות לפי שהעיקר כל חייבי כריתות לוקין כמו שיתבאר ומן העיקר שסומכין עליו אין אדם לוקה ומשלם:

משנה ב

ואלו שאין להם קנס הבא על הגיורת ועל השבויה כו': מה שנא' (שמות כא) לא יהיה אסון ענינו שלא יהא אסון בין שני האנשים הנצים ענוש יענש הנוגף ואם אסון יהיה בין שני הנצים רוצה לומר שימות אחד מהן יהרג ההורג ולא יהיה שם עונש כלל והוא אמר (שם) ונתתה נפש וגו' ויסתלק מן התשלומים לפי שאין אדם מת ומשלם ואפי' היה שוגג שאין בו חיוב מיתה לפי שכל עבירה שיש בה מיתת ב"ד אין תשלומין ואפי' לשוגג וזה הוא ההפרש שיש בין מחוייבי מלקות ובין מחוייבי מיתת ב"ד ואין הלכה כרבי יהודה והלכה כרבי עקיבא:

משנה ד

המפתה נותן ג' דברים והאונס ארבעה המפתה כו': אונס נותן את הצער פירשו בהש"ס ואמרו אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון ומן העיקר אצלם מפותה אין לה צער וכמו כן לשון התורה זכרה באנוסה עינוי ולא זכרה במפותה. ומפתה לכשיוציא ר"ל לכשלא יכנוס אבל אם רצתה היא ורצה אביה וכנס נותן בשת ופגם בלבד ולא יתן קנס:

משנה ה

כיצד שותה בעציצו אפי' היא חיגרת אפי' היא סומא כו': עציץ הוא כלי חרס קדירה שמשתמשין בה בדברים המלוכלכים. ומוכת שחין מצורעת:

משנה ו

יתומה שנתארסה ונתגרשה כו': והלכה כרבי (אליעזר) [אלעזר] ואפי' לא היתה יתומה:

משנה ז

איזהו בושת הכל לפי המבייש והמתבייש פגם כו': אמרו (דברים כב) השוכב עמה הנאת שכיבה חמשים כסף אבל בשת ופגם אינו בכלל וכמו כן צער אנוסה חוץ מן הקנס והקצבה הוא חק ידוע:

משנה ח

כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר כו': בכאן אבאר לך אלו השמות על מה הם נופלים ולא יצטרך להחזירם בכ"מ וזה שהאשה מיום לידתה עד שנשלמו לה י"ב שנה שלימים ויום אחד נקראת קטנה בין שהביאה ב' שערות או לא הביאה (ואם הביאה) ב' שערות אחר אלו השנים נקראת נערה כשתביא שתי שערות ואם לא תביא שתי שערות הרי היא עומדת בקטנותה כ"ז שלא תביא עד שנשלמה כ' שנה וכששלמה כ' שנה ולא הביאה ב' שערות ונראה בה סימני איילונית הרי היא איילונית ואם לא נראו בה סימני איילונית תעמוד עד תשלום ל"ה שנה והיא כמו כן נקראת קטנה כל זה הזמן ודינה כדין קטנה עד שתביא שתי שערות ואם לא תביא תהיה איילונית ואפי' לא נראו סימני איילונית וכל זמן שהביאה ב' שערות אחר י"ב שנה ויום א' עד תשלום ל"ה שנה מיד שתביא נקראת נערה ותעמוד אחר הבאת ב' שערות ששה חדשים והיא נערה וזהו זמן הנערות ואחר הששה חדשים נקראת בוגרת ושמור זה הלשון אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד וס"ל לר"מ שקטנה ימכור אותה אביה והבא עליה אינו נותן קנס ונערה אין לאביה בה רשות למוכרה והבא עליה נותן קנס והמשנה שאמרה כל מקום שיש מכר אין קנס הוא אליבא דר"מ וחכמים חולקין עליו ואמרו הבא על הקטנה אחר ג' שנים ויום אחד עד שתבגר חייב בקנס ולפיכך יש מכר במקום קנס

לפי סברתם אבל בוגרת אין מחלוקת ביניהם שהיא אין לה לא מכר ולא קנס אבל בשת ופגם יש לה כשנאנסה אבל כשנתפתתה אין לה כלום ואין הלכה כר"מ:

משנה ט

האומר פיתיתי את בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואין משלם קנס כו': ומעקרינו שאין אדם משלם קנס ע"פ עצמו:

פרק ד

משנה א

נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה של אביה והצער בתפוסה כו': אמרו מעשה ידיה ומציאתה ר"ל מעשה ידיה כמציאתה כמו שמציאתה בחיי אביה לאביה כמו כן מעשה ידיה שעשתה בחיי אביה לאחים ואע"פ שלא נגבו אלא לאחר מיתת האב וזה אמת ואין הלכה כרבי שמעון:

משנה ב

המארס את בתו וגרשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו כו': רבי יהודה אומר שהכתובה הראשונה שיש לו בה זכות היא של אביה הואיל וברשותו היתה בשעה שנכתבה לה אותה כתובה ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ג

הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזנתה הרי זו בחנק כו': וזנתה ר"ל שזנתה לאחר שנתגיירה והיא נערה המאורסה ולא נמצאו לה בתולים מיתתה בחנק כמו כל אשת איש שזנתה לפי שהיא אינה בחזקת בעולה מפני שהיא גיורת ובעלה אינו חייב מאה סלע אם הוציא עליה שם רע ואפי' נתפרסם שקרו:

משנה ד

האב זכאי בבתו בקדושיה בכסף בשטר ובביאה כו': אלו הענינים שהאב זכאי בהם כל זמן שבתו נערה לפי שנאמר (במדבר ל) בנעוריה בית אביה ובא בקבלה כל שבח נעוריה לאביה אבל משתבגור אין לאביה בה רשות ואין לו דין עליה כלל:

משנה ה

לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין כו': היה העיקר אצלם בראשונה שבת ישראל כשנתארסה לכהן תאכל בתרומה והיא בבית אביה לפי שהיא כבר חזרה לכהן קניין כספו אבל נאסר זה שאנו חוששים שמא תאכל אחרת עמה והיא אצל אביה ולכך אמרו לא תאכל בתרומה עד שתכנס לחופה ולזה רמז באמרו לעולם היא

ברשות האב ואע"פ שהגיע זמן ולא נשאת שחזר חיוב מזונותיה על בעלה כמו שיתבאר בפ' הבא אחר זה (הלכה ב):

משנה ו

האב אינו חייב במזונות בתו זה כו': כרם הוא שם הקיבוץ מן החכמים שהיו מתקבצים ביבנה באותו הזמן שנא' (ישעיה כז) כרם חמר ענו לה והלכה כר"א בן עזריה אבל יש בזה דינין ואני אבארם לך בכאן וזה שהאדם חייב במזונות בניו עד שישלמו שש שנים ירצה או לא ירצה וכופין אותו על זה בין שהוא עשיר או עני. וכשהוסיפו הבנים על אלו השנים ואינו רוצה לזונם ראוי לו לדיין לכופו בדברים ולהוכיחו על זה בפני ראשי הקהל ויאריך דבריו בזאת הכוונה ואם לא ירצה להוציא עליהם בשום פנים יראה הדיין בעניינו אם יש לו ממון היו כופין אותו ולוקחין ממנו מה שיצטרך להוציא לפי שיעור ממונו כמו שעושין במזון האבות לא שיהיה חייב במזונותיהם ר"ל באביו ובבניו שיש להם יותר משש שנים אבל הוא מחוייב בצדקה לפי שיעור ממונו וכשאנו לוקחין ממנו זאת הצדקה אנו מוציאין אותו על בניו או על אביו לפי שהם בני צדקה ויש להם בה דין יותר לפי שנאמר (דברים טו) לאחיך לענייך ומן הידוע שיש לו לדיין לכפות בני אדם על נתינת הצדקה לפי שהיא מכלל מצות עשה שהיה מן החיוב להלקות האדם עד שיעשה מצוה זאת שיש לו לעשותה באותו זמן או ימות וזה היה עיקר בכל מצות עשה ואין הפרש בזה בין הזכרים ובין הנקבות בענין ההוצאה:

משנה ז

לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה כו': אפילו היה לו לאדם קרקע באלף דינרי זהב כולם תחת שעבוד הכתובה ואפי' היתה מנה והיא תטרוף כל מה שימכור או יתן אא"כ תסתלק ידה משעבודה וזה תקנת שמעון בן שטח בכתובת אשה:

משנה ח

לא כתב לה אם תשתבאי אפרקיניך ואותביניך לי לאינתו כו': כבר ידעת שהכהן נאסרת עליו השבויה ואמרו בכאן ובכהנת ר"ל אם היתה אשת כהן שהיא אסורה עליו הרי הוא מחויב לפדותה ולהחזירה למדינתה אשר נשאת שם וחייב בכתובתה ואע"פ שהיא אנוסה כמו שנבאר בפרק אחרון ממסכת נדרים (הלכה יב) ואין דינה כדין האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו עדים ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואחר כך בא בעלה שאין לה כתובה אחר שנאסרה על בעלה ואפילו שהיא אנוסה ומאי הוי לה למיעבד:

משנה י

לא כתב לה בנין דיכרין דיהויין ליכי מינאי אינון ירתון כו': דין זה התנאי כמו שאפרש לך וזה כי האדם כשנשא אשה ויש לו בנים ממנה בן זכר או בנים זכרים ואח"כ מתה היא בחייו ונשא אח"כ אשה אחרת ויש לו ממנה כמו כן בנים זכרים ואח"כ מתה ואח"כ מת הוא והניח קרקע שיעור כתובת הראשונה ושניה ודינר יותר ירשו כל בני אחת מהן כתובת אמן ואז יחלקו כולם שאר הממון בשוה ואם מתה אחת בחייו ואחת אחר מותו אותה שמתה אחר מותו אין יורשיה יורשים כתובתה אלא אם נשבעה ואח"כ מתה ובכך יורשיה יורשין כתובתה תחלה ואחר כך ירשו כמו כן כתובת אמם הבנים שמתה אמם בחייו אם נשאר אליהם מה שירשו ואם הותיר שום דבר על שתי הכתובות חולקין השאר בשוה ואם מתו שניהם אחר מותו ואחר שנשבעו כמו שאמרנו הרי יורשי הראשונה קודמים ליורשי אחרונה וזה מבואר כמו שיתבאר בפרק העשירי מזאת המסכתא (הלכה א):

משנה יא

בנן נוקבין דיהויין ליכי מינאי יהויין יתבן בביתי כו': עד דתנסבן עד שיתארסו ומשיתארסו אין להם מזונות וכמו כן אם בגרו אין להם מזונות ואפי' לא נתארסו וזה הוא פסק הלכה שבוגרת אין לה מזונות ואפי' לאחר מיתת אביה:

משנה יב

את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך כו': ואין הלכה כאנשי יהודה אלא כל זמן שאינה תובעת כתובתה בב"ד ולא תינשא תדור בבית שהיתה דרה בה עם בעלה בחייו והרי היא משתמשת בכל המטלטלין והכלים שהיתה משתמשת בהם עמו בחייו ויתבאר שלימות זה הדין לקמן (פי"ב הלכה ג) ופי' מיגר אלמנותיך בביתי ר"ל אחר מותו:

פרק ה

משנה ב

נותנין לבתולה י"ב חדש כו': דין זאת המשנה לפי מה שאבאר לך וזה כשאדם קדש בתולה או אלמנה ועמד אחר הקדושין זמן ואפי' עשר שנים על דרך המשל ואח"כ תבעה לינשא נותנין לה משעת תביעה לבתולה שנים עשר חדש ולאלמנה שלשים יום וכמו כן אם תבעתו היא שיכניסנה ואם תבעה אחר שבגרה או קדשה ביום הבגר נותנין לה י"ב חדש מיום הבגר וכשעמדה י"ב חדש אחר הבגרות מיד שנתקדשה ותבעה אחר

הקידושין נותנין לה ל' יום כאלמנה וכל אשה שתאמר לבעלה איני רוצה ליקח כל מזונותי תרומה לפי שאני צריכה זריזות ושמירה לאכלה בטהרה לכן נותנין לה מחצה חולין ומחצה תרומה כר' עקיבא ובזה המחלוקת ר"ע ור' טרפון ור"ל אחר הנישואין בין שתהיה כהנת או אשת כהן והיא ישראלית אבל בת ישראל מאורסת לכהן כבר בארנו בפ' שקודם זה (הלכה ה) שהיא אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה:

משנה ד

המקדיש מעשה ידי אשתו כו': מעקרינו שתקנו מזונות תחת מעשה ידיה ולכך עושה ואוכלת לדברי הכל. ומן העיקר שסומכין עליו אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ולכך הלכה כר' יוחנן הסנדלר. [**הגה' מהר"ב רנשבורג**. נ"ב ע' שעה"מ פי"ב מהל' נדרים הלכה י' ד"ה עוד הקשה]:

משנה ה

ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה כו': בין שיש לה שפחות כפי זה המנין בין שהכניסה לו ממון שיקח מהם אלו השפחות הדין א' ומחויב עליה לעשות על כל פנים שתהיה רוחצת פניו ידיו ורגליו ומוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה אפי' היו אצלה אלף שפחות לפי שאלו הענינים אינו מותר לו לאדם שישתמש לו אלא מאשתו לפי שמעיקר תורתנו אין משתמשים באשה ואין הפרש בין שפחה או זולתה בין גדולה בין קטנה וענין אמרו טוחנת שתהיה ממונה על ענין הטחינה ותנועע את הריחיים וקתדרא אהל נעשה ממשי וממיני הבגדים ומן העצים יושבין בו המלכים כשהולכים בדרכים ופי' שעמום בהלה תרגום ובתמהון לבב (דברים כ"ח:כ"ח) ובשעממות לבא ומקום המחלוקת בין ר' אלעזר ורבן שמעון בן גמליאל כשהיא מתעסקת במיני השחוק והגיעגועים לפי שהיא בזה תבא לידי זימה ולא תבא לידי שעמום והלכה כרבי אלעזר:

משנה ו

המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א כו': שבת אחת בלבד יקיים את נדרו ויותר על זה יוציא ויתן כתובה ואפי' היה גמל או ספן. ואמרו התלמידים יוצאין בלא רשות נשותיהן שלשים יום אמנם זה דברי רבי אליעזר אבל לדעת חכמים שתים שלש שנים והלכה כחכמים וטיילין הם הבטלים שאין להם טורח ומשא משום אדם המעונגים שאינם עוסקים לא בסחורה ולא במלאכה ודע כי יש לאשה למנוע לבעלה שלא יפרש בים ולא יצא בשיירא כי אם למקום קרוב מפני שלא יגרע עונתה וכמו כן תמנע ממנו שלא ישנה עצמו מאומנות לאומנות שתגרע בסיבת זה העונה אלא תלמוד תורה בלבד:

משנה ז

המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת כו': טרפעיק שלשה דרכמונים נקראים דרהאם בלשון ערבי והטרפעיק הוא משקל שלשה דרכמונים מכסף צרוף מן הדרכמונים שכל דרכמון ודרכמון מהם יש בו משקל שש עשרה שעורות הכסף וכבר בארנו פעמים רבות שהדינר ששה דרכמונים נמצא שהשלשה טרפעיקין דינר ומחצה ואמרו בש"ס רבותינו חזרו ונמנו ואמרו מכריזין עליה ארבע שבתות זו אחר זו ושולחין לה מבית דין הוי יודעת שאפי' כתובתך מאה מנה הפסדת אחת ארוסה ואחת נשואה ואפי' נדה ואפי' חולה ואפילו שומרת יבם ותהיה זאת ההכרזה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל יום ויום רצופין ואומר פלונית מרדה על בעלה ושולחין לה קודם ההכרזה ויאמרו לה אנו רוצין להכריז ואחרי תשלום ההכרזה יודיעוה ג"כ ויאמרו לה נשלמה ההכרזה ואז הפסידה כתובתה ומורדת נקראת בכאן הנמנעת מתשמיש המטה בלבד אבל אם אינה רוצה לעשות שום דבר מן המלאכות שאשה עושה לבעלה אינה מורדת אלא היו כופין אותה על כך בכל צד מיני הכפייה:

משנה ח

המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה משני קבין כו': שיעור זאת המשנה לא פסק לה שעורים כפלים בחטין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום ששעורים שלהם רעות וזה כולו מבואר והדין בזה כולו חוזר לפי ראות עיני הדיין לפי ענינו וענינה כפי מה שנוהגים אנשי המדינה:

משנה ט

נותן לה מעה כסף לצרכה ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת כו': יש לו לאדם רשות שלא יאכל עם אשתו ולא ידור עמה אלא משרה אותה על יד שליש אבל ישלים העונה המחוייבת ביום או בלילה לפי מה שהוא ראוי אבל אוכל עמה מלילי שבת ללילי שבת על כל פנים כמו שזכר:

פרק ו

משנה א

מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה וירושתה כו': פגמה הוא שיחתוך אבר מאבריה או שיחדש מום בגופה מסבת מכות או כל כיוצא בזה רואין אותה כאילו היא שפחה הנמכרת בשוק וכל מה שנפחת מדמיה זה הוא פגמה והלכה כרבי יהודה:

משנה ד

פסקה להכניס לו כספים כו': אמר אם הביאה האשה בנדוניא זהב בעין כותב לה בתוספת החצי ואם הביאה בגדים ותכשיטין והדומה להם מן החפצים כותב לה בפחות החומש ושום הוא הערך והשיעור שמשערין בו הענינים שהביאה וטעם לזה שהזהב בעצמו ירויח בו ויתעסק בו והבגדים והתכשיטין התועלת לעצמה שהיא לובשת אותם ומתקשטת בהם ולכך אם פסקה אלף דינר כותב לה חמשה עשר מנה שהוא אלף וחמש מאות. ואמרו שום במנה נותנת אחד ושלשים ודינר ר"ל שהיא כשהכניסה שום לא יכתוב לה מנה בכתובה אלא אם היו דמי אלו הבגדים ותכשיטיהן ודומיהן אחד ושלשים סלע ודינר אחד שסך הכל מאה וכ"ה דינרין שהסלע ד' דינרין וזהו לפי מה שאמרנו שהוא כותב פחות חומש וכמו כן אם הכניסה שיעור חמש מאות כותב לה ארבע מאות ואמנם זכר שני דמיונים להודיעך שהשום לעולם בפחות חומש בין מעט בין הרבה ואמרו ג"כ סלעים יעשה ששה דינר ר"ל מה שבארנו שהממון בעצמו ג"כ בתוספת החצי לפי שהסלע ארבעה דינרים ואמנם חזר זה הענין ואע"פ שהקדימו בדמיון פסקה להכניס אלף דינר כותב לה חמש עשרה מנה להודיעך כמו כן בתוספת שהוא החצי בין במעט בין בהרבה ואפי' לא הכניסה אלא סלע כותב לה ששה דינרים וקופה היא קופה של בשמים ר"ל מה שהיא צריכה מן הבשמים ודומיהן והלכה כרשב"ג בכל מה שזכרנו מן התוספת והפחות וזולתה:

משנה ה

המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוז פסק כו': ר"ל באומרו אם יש בכיס כיס של צדקה והלכה כר' יהודה דסבר שמין דעת האב לפי מה שנדע מדעת האב בה וכבודו ואם אין לנו ראיה שנוכל לעמוד על דעת האב ינתן לה עשור מכל הנכסים ובתנאי מגוף הקרקעות או משכירות קרקעות אבל מטלטלין אין להם עשור וזה הענין של נדוניא בין שהיא באומדן או עשור הוא הנקרא פרנסה סתם וזה שהבת כשהיא ניזונת מנכסי אביה לפי מה שבארנו ונשאת הרי היא מוציאה אחר נשואיה מה שראוי לה מן הפרנסה ואפי' לא הזהירה לאחים בשעת הנשואין ולא תבעה מהם הפרנסה ואם לא היתה ניזונת מנכסי יתומים ונשאת והיא קטנה ולא ערערה על האחין ולא תבעה פרנסה לא נאמר כבר נתפייסה דעתה ולא תוכל להוציא מן האחין אחר הנשואין שום דבר אלא הרי היא מוציאה לפי שהיא קטנה ואם לא נשאת אלא אחר שהיא נערה ופסקו מלתת מזונותיה ולא תבעה הפרנסה כבר נתפייסה ואם לא פסקו האחין מלתת לה מזונותיה לא אבדה פרנסתה וכשבגרה אין לה מזונות כמו שבארנו בפרק רביעי (הלכה י) ואח"כ נשאת

הרי זו צריכה למחות ואפי' פייסה אותם והיתה נזונת מנכסיהם ואם לא מחתה הרי זו נתפייסה ואין לה פרנסה אחר הנשואין ואינ' יכולה להוציאה:

משנה ז

המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי כו': יעשה שליש מה שהושלש בידו הוא שיעשה בו מה שצוה האב ואין שומעין לה ואין נותנין לבעל שום דבר וזה כשהיא מאורסת אבל אחר הנשואין הרי היא עושה מנכסיה מה שהיא רוצה אלא אם היתה קטנה כי אין המחלוקת ר"מ ור' יוסי אלא בגדולה מן האירוסין והלכה כר"מ:

פרק ז

משנה א

המדיר את אשתו מלהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס כו': בפחות מל' יום אפשר שלא ישמע הדבר ולא יגיענה בזה בזוי ויותר מזה ישמעו בני אדם ותתבזה אצלם ולכך יוציא ויתן כתובה ואפי' היו מעשה ידיה מספיקים למזונותיה ואמר יעמיד פרנס אינו ר"ל שיעמיד ממונה לפי ששלוחו של אדם כמותו ואמנם באורו שיאמר כל הזן אינו מפסיד וענין מאמר ר' יהודה בכהנת ר"ל אשת כהן לפי שהכהן כל זמן שיגרש את אשתו נאסרה עליו ולכך אין ממהרין עליו הגירושין ופירוש קצבה דבר מוגבל והוא י"ב חדש לפי שאם היה עני ונשבע עליה שלא תתקשט י"ב חדש שומעין לו והלכה כר' יוסי ואין הלכה כר' יהודה:

משנה ד

המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהוא עמה בעיר חדש אחד כו': שיעור זאת המשנה כך רגל א' יקיים שנים יוציא ויתן כתובה בד"א בישראל אבל בכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה ומתני' ר' יהודה שמחלק בין דין ישראל ודין כהן כמו שנתבאר ואין הלכה כר' יהודה אלא בכולם יוציא ויתן כתובה:

משנה ה

המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה כו': טוען משום דבר אחר פירשו בו משום בני אדם הפרוצים המצויין שם ובתנאי שיתקיים שם הקול שיש שם אנשים חשודים או אנשים מראין עצמן כנשים ואמרו שתאמר לפלוני מה שאמרת לי הוא שיכריחנה שתאמר לא' מבני אדם דבר שא"א לה שתאמר אותו כי אם לבעלה מענייני התשמיש וזהו ענין ביאורם [בד"נ הגי' פרוצים] דברים של קלון אבל

שתהא ממלא ומערה לאשפה הוא מעשה ממעשה השוטים והמשוגעים וכמו כן ר"ל כל זמן שיכריח אותה שתעשה מעשים שתחשב בעשייתן שהיא שוטה יוציא ויתן כתובה:

משנה ו

ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית כו': יתאמת שהיא עוברת על דת משה שסומך עליה באלו הדברים הנימנין וישאלנה ואומרת לו שהן מותרין ואחר הדרישה והחקירה הרגיש שהן אסורים וצריך בכל אלו הדברים עדים והתראה ואז תפסיד כתובתה. ואמרו וראשה פרוע ואפי' במטפחת על ראשה ובתנאי שתצא בה לשוק או למבוי מפולש. ואמרו טווה בשוק שמראה זרועותיה לבני אדם או שהיא טווה ונתנה וורד או הדס או רמון וכן הדומה לזה בגבות עיניה או על לחיה וכל כיוצא בזה מן הפריצות ומיעוט הצניעות. ואמרו מדברת עם כל אדם פירוש משחקת עם הבחורים ומקללת יולדיו בפניו שמקללת אבי בעלה בפני בעלה באי זה צד יהיה מן הקללה והחרוף. וקולנית תובעת תשמיש בקול רם עד ששמעו אותה שכינותיה ואלו הדברים כולם מבוארים אבל אחר עדים והתראה כמו שבארנו. ודע שעוברת על דת אין לה לא כתובה ולא תוספת ולא תוציא מבעלה ממה שנאבד מנדוניתה אבל יש לה בלאותיה הקיימין בלבד:

משנה ז

המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת כו': אלו הנדרים הם שלא תאכל בשר ולא תשתה יין או שלא תתקשט בבגדי צבעונין חוץ מאלו הג' נדרים אין חל עליו מזה כלום אבל הקדושין קיימין. ומומי כהנים מבוארים כולם בפרק שביעי ממסכת בכורות ומומי הנשים יתרים על אלו המומין אשר מבואר לשם שמונה מומין הראשון ריח רע והוא שיצא מא' ממקומות גופה ריח רע נמאס והב' שתהיה רבת הזיעה והג' שתהיה בפניה שומא כאיסר האיטלקי או שתהיה בפניה שומא קטנה פחותה מכאיסר אבל יש בה שער צומח והרביעי שיש לה ריח הפה והה' שקולה עבה ומשונה מקולות הנשים והששי שיהיו שדיה גסין יותר משאר שדי הנשים טפח באורך והז' שיהיו השדים רחוקים טפח זה מזה עד שיהיה ביניהן טפח והח' שנשכתה חיה ונעשה מכה במקום א' ואח"כ נתרפא ונשאר המקום קבוץ נשתנה מראהו דומה למכות אש:

משנה ט

האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא כו': מומין גדולים אצל ר"ש בן גמליאל הוא אם נסמית עינו נקטעה ידו נשברו רגליו ואין הלכה כרשב"ג והלכה כחכמים:

משנה י

ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי כו': מוכה שחין המצורע. בעל פוליפוס סרחון האף. מקמץ שמקבץ צואת הכלבים לעבד בו עורות. מצרף נחשת המחצב נחשת ממחצב שלו. ובורסי הוא מעבד העורות והלכה כחכמים:

פרק ח

משנה א

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים כו': אמרו שמוכרת ונותנת וקיים ר"ל ואפי' אחר שנתארסה. ואמרו הואיל וזכה באשה ר"ל בארוסה הואיל וזכה בה יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל כאילו נפלו לה והיא נשואה ואמר להם רב"ג על החדשים אנו בושים והם נכסים שנפלו לה והיא נשואה לפי שאני ג"כ דעתי באלו הנכסים שאם מכרה קיים אלא שאתם מגלגלין עלינו נכסים שנפלו לה והיא ארוסה ותאמרו הואיל וזכה באשה זכה בנכסים ויהיה מכרה בטל ופסק ההלכה בין שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ומכרה אחר שנשאת מוציא הבעל הפירות מיד הלקוחות בחייה ומוציא הקרקע אחר מיתתה:

נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלקוחות כו': פסק ההלכה כבר נקדם לן ונכסים הידועים לבעל הוא מה שיש לה מן הנכסים באותה המדינה שהיא יושבת שם או במקומות הקרובים מזאת המדינה המיוחסת אליה ונכסים שאינם ידועים לבעל הוא מה שראוי לה מן הנכסים במדינה אחרת והלכה כר"ש:

משנה ג

נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כו': כל זמן שנפל מחלוקת בין הבעל ובין האשה בקרקע שלוקחין מאלו הדמים ילקח בהן קרקע שמוציא פירות יותר והלכה כחכמים:

משנה ד

רש"א מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה כו': ר"ש חולק עם חכמים בפירות מחוברין בשעת יציאה ר"ל כשמגרשה ויש לה פירות מחוברין לקרקע שצמחו בעודה תחתיו ר"ש אומר של אשה וחכ"א במה שקדם מחוברין לקרקע שלו לעולם בין בכניסתה בין ביציאתה והלכה כר"ש:

משנה ה

נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כו': והלכה כרבן שמעון בן גמליאל וכר' יהודה:

המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא כו': קמעא דבר מועט ואפי' כל שהוא ואמרו ישבע כמה יוציא ויטול ר"ל שבועה כעין תורה ובתנאי שיהיה שבח כנגד הוצאה או יותר אבל אם היתה הוצאה יתירה על השבח ישבע שבועת התורה שהוציא כנגד השבח ונוטל כנגד השבח בלבד ויפסיד השאר וזה כולו בנכסי מלוג והוא כשגרשה הבעל אבל כשמרדה בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול כנגד השבח כמו שבארנו אבל בנכסי צאן ברזל כל השבח לו כמו שבארנו אם הוסיפו הוסיפו לו:

משנה ו

שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים כו': כבר נקדם לך פירוש זאת ההלכה אות באות בפרק ד' ממסכת יבמות (הלכה ג) ועיין אותה לשם:

משנה ז

הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כו': אלו הפירות והמעות מנכסי אחיו לפי שכל מה שהניח מנכסים אם הותירו ואם פחתו הם תחת שעבוד הכתובה וזה כולו דעת מי שסובר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואינה הלכה ואף על גב דרבנן בתראי כבר תקנו לגבות כתובה מן המטלטלין תכלית כח האחרונים לגבות אבל שיהיו המטלטלין מונחין ולא יהיה כח לאח שהוא היבם להשתמש בהן אחר היבום זהו אצלי בלתי אמת ואין דעתי בזה ואין נוטה לזה דעת התוריים בשום פנים. ואמרו פירות המחוברין לקרקע שלו פירשו ואמרו תני שלה. וענין אמרו כאשתו לכל דבר שהוא כשגרשה מותר לו להחזירה אחר כן כמו שבארנו בפרק ד' מיבמות (הלכה ד) ואין הלכה כר"מ:

משנה ח

לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה כו': זה כולו מבואר:

פרק ט

משנה א

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה כו': זאת הכתיבה מועלת לה כשכתב לה ועודה ארוסה על העיקר אשר אצלנו נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה או אם קנו מידו אפי' לאחר הנשואין. ופירי פירות הוא שתמכור האשה הפירות אשר נסתלק מהם הבעל וילקח בדמיהן קרקע הנה בעל יאכל פירות זה הקרקע ואע"פ שאין לו בגוף הקרקע כלום שהוא לא סילק נפשו אלא מן הפירות הראשונים בלבד כי מה שאמר אין לי בנכסיך ובפירותיהן אבל פירי פירות אוכל לפי דעת ר' יהודה עד שיכתוב ובפירי פירותיהן עד לעולם. ומה שאמר רשב"ג שהתנה על מה שכתוב בתורה הוא טעם שאינו אמיתי לפי שהעיקר אצלנו ירושת הבעל דרבנן אבל עשו חיזוק לה כשל תורה ולכך הלכה כרשב"ג במה שאמר יירשנה מצד הטעם שזכרנו והלכה כר' יהודה:

משנה ב

מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים כו': כושל נקרא בעל חוב ונקרא בזה השם לפי שאינו גובה את חובו מן המטלטלין לפי שאלו הדינים ניבנים על זה העיקר והוא שהמטלטלין לא משתעבדי לב"ח וזה הדין אין אנו דנין אותו היום אבל דנין שהמטלטלין משתעבדי לב"ח ואין ליורש ירושה עד שיגבו החובות והכתובה או חוב מן החובות ואם הניח הקרקע כל מי שקדם חובו יגבה חובו ראשון ראשון והמותר יגבה הבא אחריו ואם זמן החובות כולם בזמן אחד ואין הממון מספיק לכל החובות יקח כל אחד ואחד כפי חלקו ועוד יתבאר כיצד יחלוקו בפרק של אחר זה (הלכה ג) ואם הניח מטלטלין אין הפרש בין בחוב המוקדם ובין המאוחר אלא כל הקודם בהן זכה ואין מוציאין מרשות מי שזכה במטלטלין ואם לא קדם אחד מהן יחלקו המטלטלין כפי מה שיתבאר בפרק שלאחר זה (הלכה ד):

משנה ד

המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופא הרי זה משביעה כו': חנונית שיניחנה בחנותו כדי שתקנה ותמכור לו. ואפוטרופא ממונה לעמוד למשא ומתן ולהתעסק בממונו וכמו כן אם הניח ממונו או סחורתו בידה ישביענה כל זמן שירצה שבועת התורה בטענת שמא ויגלגל עליה פלכה ועיסתה ר"ל שהיא לא עשתה לו אונאה בפלכה ועיסתה ואין נשבעת לכתחלה על פלכה ועיסתה לפי שאין הלכה כר' אליעזר:

משנה ה

כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה כו': זה כולו מבואר ואמת והעיקר מה שזכרתי לך כל תנאי שבממון קיים ובאים ברשותה הם הלקוחות או מקבלי המתנה:

משנה ו

הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה כו': זה מבואר כשנתעסקה בממון אחר מיתת בעלה הנה היורשים משביעין אותה שבועה על כל מה שהתעסקה בו אחר שנקבר בעלה ואין משביעין אותה במה שהתעסקה בין מיתה לקבורה לפי שאילו היינו משביעין אותה שבועה על כך לא תתעסק בקבורתו אלא בעדים שיעיד במה שהיא מכרה [ואם מכרה] בשויו אם לא כדי שלא יחייבוה שבועה וישהה המת מלהקבר ויש בזה זילותא הלא ידעת כי מן העקרים הידועים לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנין בלא אכרזתא לפי שהם ענינים נחפזים אינם סובלים המתנה ועכוב:

משנה ז

הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה כו': נפרעת שלא בפניו כשהיא מוציאה כתובה וגט והיה בעלה בדרך רחוקה הרי היא נשבעת שבועת התורה ותפרע מנכסיו אבל אם הלך בעלה ולא גרשה לא תפרע מן הכתובה לפי שהעיקר אצלנו לא נתנה כתובה לגבות מחיים אבל יש לה מזונות בלבד כמו שיתבאר בפרק האחרון מזאת המסכתא (הלכה א) וכמו כן בעל חוב נפרע שלא בפני בעל חובו בשבועה וידקדקו בדבר דקדוקים הרבה ואם אפשר לשלוח לו ולהודיעו מוטב וישתדלו להודיעו בכל השתדלות שאפשר ולא נצטרך לבאר לך שזאת השבועה שבועת התורה לפי שזה העיקר יהיה אצלך שכל שבועה שנזכר במשנה הנה היא שבועת התורה או דרבנן כעין דאורייתא בנקיטת חפץ כמו שנבאר במס' שבועות (פ"ו הל' א) והיא שאנו קורין אותה שבועת התורה ור"ש חולק על ההלכה השלישית מזה הפרק שחולקין בה תנא קמא ור"א וא"ר שמעון שהאשה לא תשבע כלל ואע"פ שעשאה אפוטרופא אינו משביעה אא"כ תובעת כתובתה ואין הלכה כר"ש:

משנה ט

הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה כתובה ואין עמה גט כו': אמרו גובה כתובתה במקום שנוהגין שלא יכתבו שטר כתובה אלא מעידין עליו על זה וסומכין על תנאי ב"ד וזה מותר אבל במקום שנהגו לכתוב שטר כתובה עכ"פ יש לה להוציא שטר כתובה עם הגט ואז תגבה כתובתה. ושובר הוא שמשמעותו שזה החוב כבר פרעו או נתנו לו. וכבר בארנו הפרוזבול ודינו בפרק האחרון ממסכת שביעית (הלכה ג ד ה ו)

ומבואר הוא שזה החוב כבר עבר עליו שמיטה ומה שחייב שיהיה נאמן בעל חוב כשהוא אומר אבד פרוזבולי כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שביק היתירא ואכל איסורא וחל עליו איסור מטעם השמיטה והבעל כמו כן מגו דיכול למימר לא גרשתיה נאמן לומר אבד שוברי אבל ישבע שבועת היסת שפרעה ודע שזה שאמרנו שהאשה גובה שלא בגט א] עיקר כתובה בלבד אבל תוספת עד שתביא עידי גירושין ואז תגבה התוספת בין במקום שכותבין כתובה בין במקום שאין כותבין כתובה ומה שאמרנו במה שקדם כשהוציאה גט במקום שאין כותבין כתובה גובה כתובתה אמנם זה עיקר כתובה בלבד אבל התוספת אינו נגבה בלא כתובה או עדים יעידו עליה והלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות וגט אחד כו': **קטן שהשיאו אביו כו'**: כתובתה קיימת ר"ל עיקר כתובה מנה ומאתים אבל תוספת אינו חייב אלא א"כ העידו עליו בזה אחר שנעשה גדול ועל זה ראוי להעיד עליו:

פרק י

משנה א

מי שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמים כו': כשנשבעה האלמנה שבועת התורה כמו שנשבעת כל אלמנה כאשר תגבה כתובתה כמו שיתבאר לפנים ואם אח"כ מתה אז יתבעו יורשיה כתובתה אבל אם מתה קודם השבועה הפסידה כתובתה כולה לפי שהעיקר אצלנו אין אדם מוריש שבועה לבניו ואמרו שנייה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה ר"ל לירושת בנין דכרין שיורשי שרה יורשין כתובת אמן ואחר כן ירשו יורשי ראשונה כתובת אמן אם נשאר להם שום דבר ואמנם דין זה כשמתה האחת בחייו והשניה אחר מותו אבל כשמתו שתיהן בחייו אין דין לכתובת בנין דכרין עד שיניח יותר על ב' כתובות דינר כמו שיתבאר בזה הפרק (הלכה שאחר זה):

משנה ב

מי שהיה נשוי ב' נשים ומתו ואח"כ מת הוא ויתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא ב' כתובות כו': אמרו אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ויחלקו כולם הדינר או מה שיש להם בה יותר על זה בשוה. וראוי הוא הדבר שעדיין לא הגיע לידו אבל אפשר הוא וקרוב שיגיע לידו כגון שהניח חובות או סחורות ביד מתעסקים או ממון בעיר אחרת והלכה כר"ש:

משנה ד

מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה כו': מנה הוא ארבעה דינרין של זהב וכל מנה הנזכר במשנה הם מאה דינרין של כסף לפי מה שנתבאר בסוף פאה וכמו כן כשהם אומרים מאתים וד' מאות וזולת זה מחשבון המאות וזאת החלוקה מחוייבת בזמן שהכתובות ביום אחד או כשלא הניח להן [אלא] מטלטלין כמו שנבאר שהעיקר אצלנו אין דין קדימה במטלטלין. ואמרו היו שם מאתים היו שם ג' מאות כבר אמרו בש"ס שרבינו הקדוש אומר אף אלו חולקות בשוה וכן הלכה. וצריך שתעיין בזה העיקר שנופל עליו דין החלוקה לעולם בין בעלי חובות ועל זה תעשה היקש בענין הכתובות והוא שהאדם אם הניח ממון ובעלי חובות הרבה ונתחייבו לחלוק לפי מה שהקדמנו רואין בכלל כל החובות ומה שהניח ואם הניח ממון כפי החובות יקח כאו"א חלקו וזה מבואר ואם היה הממון פחות רואין אם כשיתחלק ביניהם בשוה יגיע לפחות שבהם שיעור חובו או פחות מכאן חולקין בשוה ואם כשיתחלק בשוה יגיע לפחות שבהם יותר מן החוב שיש לו מסלקין זה התוספת וחולקין השאר ביניהם בשוה עד שיגיע לפחות שבהם שיעור חובו ויסתלק. אח"כ חוזרין לזה התוספת שנסתלק וחולקין אותו לאותן בעלי חובות שנשארו כמו שחלקו בתחלה עד שיגמר כל הממון ומשל זה בזאת הבבא הנזכרת במשנה כשהניח שלש מאות או פחות חולקין בשוה ואם הניח ד' מאות חולקין ג' מאות בשוה ותסתלק בעלת המנה מהכל ויחלקו זה המנה היתר בעלת המאתים ובעלת שלש מאות בשוה ואם הניח חמש מאות חולקין ג' מאות בשוה ותסתלק בעלת המנה מהכל והמאתים חולקות אותן בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה ונמצאת הראשונה והשניה שיגיע להם כל חלקם ונמצאת השלישית שהגיע לה מאתים ועל זה תעשה היקש ואפי' היו בעלי חובות אלף. ואמנם מה שאמר וכן ג' שהטילו לכיס הוא חוזר אל הבבא אחרונה שהם יחלקו ביניהם הריוח וההפסד לפי מה שיש לכל אחד מהם בקרן וזה כשיש ריוח והפסד וגוף הממון קיים והענין בזה לפי מה שאני מבאר כגון שנשתנה המטבע או הוסיפו עליו בחילוף או פחתו על דרך זה חולקין לפי המעות אבל אם לקחו השותפין סחורה והרויחו בה או הפסידו יהיה הריוח וההפסד ביניהם בשוה בלתי שנשגיח למה שיש לכל או"א מהם בעיקר הקרן וזה הוא הדין המוסכם הנאות ללשון המשנה לפי מה שביאר הש"ס והוא פסק מן הגאונים האחרונים:

משנה ה

מי שהיה נשוי ד' נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית כו': כשיש שם יורש או בעל חוב אין בו מחלוקת שאין לאחת מהן לגבות כתובתה עד שתשבע ואמנם מחלוקת בן ננס כשיש [נ"א כשאין] שם מערער שהוא אומר כשנמצאת שדה אחת מאותן ג' שדות שזכו בהן ג' נשים הראשונות שאינה שלו והוציאו אותו קרקע מתחת ידה אין מוציאין מיד הרביעית שדה שבידה ואע"פ שהיא מאוחרת ממנה לפי שהוא סובר בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ואין לזאת שיצאה הקרקע מתחת ידה עם הרביעית אלא שבועה בלבד שבדין תפסה ולכך תשבע שבועת התורה ומיד תרד לזה הקרקע שלא תצטרך שבועה כשיתבעו ממנה ות"ק סבר שהיא לא תשבע לפי שהעיקר אצלנו בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה וכשיצא הקרקע מיד אחת מהג' הקודמות תחזור ותגבה מה שביד אחרים ומוציאין הקרקע שהיא ביד הרביעית ולכך אין תועלת לשבועתה אחר כשהורדנו אותה לזה הקרקע אינה הורדה גמורה לפי שהיא מזומנת לצאת ממנו ומתוך דברינו יתבאר לך כי אלו הד' נשים כשתפסו מטלטלין אם תפסה הרביעית מטלטלין בכתובתה שהיא נשבעת לדברי הכל לפי שאין מחלוקת במטלטלין שאין מוציאין מתחת ידה וכבר בארנו פעמים הרבה שהעיקר אצלנו אין דין קדימה במטלטלין והלכה כת"ק במה שאמר מה שגבה לא גבה ומה שאמר אין שם אלא מנה חולקות בשוה הוא דבר מחוייב הכרחי על העיקר שהקדמנו באיכות החלוקה לפי שהכתובה הפחותה בתורתנו מנה כמו שנתבאר בתחלת המסכת בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה:

משנה ו

מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך כו': זאת הכתיבה שכתבה הראשונה היא בקנין עכ"פ ובתנאי שהיא לא רצתה להקנות ללוקח אחר זולתי לזה הלוקח כדי שלא תטעון ותאמר נחת רוח עשיתי לבעלי שאנו אומרים לה אין מנהגך לעשות נחת רוח לבעליך לפי כשרצית שלא להקנות לא הקנית ולכך כל הקנאה שתקנה האשה במכירת בעלה בקרקעותיו או בנכסי צאן ברזל אינו עשוי ואינו מועיל לפי שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ולכך הקניתי אלא אם מכר בעלה לראובן ולא רצתה להקנות ואחר כך מכר בעלה אותו שדה בעצמו לשמעון והקניתה שאנו נאמר לה זה היה ברצונך שאם לא כן היית נמנעת מלהקנות כמו שנמנעת מלהקנות לראובן. ופירוש פשרה על אמתת הלשון ביצוע הענין ר"ל תיקון וכן קורין למים שאינן קרים ולא חמין פושרין ואמרו וכן ב"ח פירשו ואמרו וכן ב"ח וב' לקוחות

וכן אשה בעלת חוב וב' לקוחות כשתרצה לטרוף כתובה והיא כבר הקנית לא' מב' הלקוחות ולא הקנית לשני:

פרק יא

משנה א

אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן כו': כבר נתבאר (פ"ד הל' יא) כי מתנאי הכתובה את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי וכבר בארנו (פ"י הל' א) כמו כן שיורשיה לא יורשין כתובתה אלא א"כ נשבעה ומתה אבל אם עתה והיא לא נשבעה אבדה כתובתה ויתעסקו בקבורתה יורשי בעלה:

משנה ב

אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד כו': שלא בב"ד ר"ל שלא בב"ד מומחין אבל הרשות בידה בב"ד הדיוטות ובתנאי שיהיו יודעים בשומת הקרקעות שמכרה וממה שראוי שתדעהו שהאלמנה ניזונת מן המטלטלין כמו כן ואפי' שאין המטלטלין תחת ידה ואין הלכה כר"ש:

משנה ג

מכרה כתובתה או מקצתה משכנה כתובתה או מקצתה כו': כבר ביארנו [הלכה הקודמת] כי מה שאמרו חכמים שלא בב"ד ר"ל בב"ד מומחין ואמרו שהיא מוכרת מקרקעות בעלה בב"ד הדיוטות למזונות או לעיקר כתובה ואפי' שלא נשאר לה מן כתובתה אלא חלק מעט ודע שפסק הלכה מוכרת שלא בבית דין צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה ר"ל שהיא תשבע שבועת התורה שלא הניח לה מזונות והלכה כחכמים:

משנה ד

אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה כו': רשב"ג אומר שאם מכרה שדה בדמים פחות ממה שהוא שוה בענין שאם אנו לוקחין אותו ממנה בשווי נשאר מן השדה חתיכה שתהא מדתה בת תשעה קבין ובגנה אם מכרה גנה ישאר חצי קב הנה המכר בטל וכבר ביארנו בסדר זרעים בכמה מקומות (סוף פאה הל' ז' וכלאים פ"ב הל' א') כי סאה ו' קבין ומדת בית סאה אלפים וחמש מאות אמה ותשבורת בית קב ד' מאות ושבע עשרה אמה פחות שליש ובית רובע הוא רובע הקב ואין הלכה כרשב"ג:

משנה ה

שום הדיינין שפיחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל כו': אגרת בקרת הוא שטר חקירה ועיון והוא שתהיה שם שומא והכרזה ויכתבו שהם הפליגו בקיום ובחקירה בכל כחם ואלו דברי ת"ק והלכה כמותו:

משנה ו

הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות כו': כבר בארנו זאת ההלכה בפ' התשיעי מיבמות (הל' ה) ונחזור לפרשה גם בכאן עד שלא ישאר בה ספק ונבאר דיניה אחד אחד ותחלת זה כי ממאנת ושניה ואילונית שלא הכיר בה אין להן כתובה ר"ל מנה מאתים אבל תוספת כתובה יש להן וענין לא פירות שהפירות שאכל הבעל אין מוציאין ממנו ואמנם אמרם ולא מזונות בממאנת ר"ל כגון שהלך בעלה למדינת הים ולוותה ואכלה ואח"כ מיאנה אינו חייב לשלם מה שאכלה אחר הליכתו וקודם המיאון אחר שמיאנה אבל שניה ואילונית אינו חייב במזונות כלל ואפילו הוא מצוי בעיר והם תחתיו אבל אמרם ולא בלאות הוא לפי מה שאבאר וזה שבלאותיה כשהם מצוין ואיתנהו בעינייהו אין ספק שנוטלת בלאותיה בין היתה ממאנת או אילונית ואפי' זנתה תחת בעלה ברצון הפסידה הממון ולא הפסידה בלאותיה המצוים והוא מה שאמרו זנתה לא הפסידה בלאותיה קיימים אבל חילוק הדינים כשהבלאות נפסדו ונאבדו ע"י שנשתמש בהן אם תוציאם מיד הבעל ויתן מה שהיו שוין הבלאות או לא וכל מקום שיאמר יש לה בלאות ר"ל שתוציא ממנו ערך דמיהן וכל מקום שיאמר אין לה בלאות ר"ל שלא תוציאם ממנו ואמרו בכאן בממאנת אין לה בלאות ר"ל מה שנאבד מממונה בין בנכסי מלוג בין בנכסי צאן ברזל אין לה בלאות והשניה אין לה בלאות של נכסי מלוג אבל בלאות של נכסי צאן ברזל יש לה וזה הדין אמנם הוא קנס לשניה על הצד אשר ביארנו בפ' התשיעי מיבמות (שם) והעיקר אצלנו בנכסי מלוג והוא פסק ההלכה עיילא ליה גלימא פירא הוי ומיכסי בה עד דבלי ולכך אין האדם חייב בבלאות נכסי מלוג בשום פנים ונגמר בזה הענין דין שניה וזולתה ודע זה ודין האילונית כשלא הכיר בה שאמרנו בה ג"כ אין לה בלאות הם בלאות של נכסי צאן ברזל לפי שהן ברשותו וכל מה שנאבד מהן אינו חייב בו אבל בלאות של נכסי מלוג יש לה לפי שהם ברשותה ולא היה לו להשתמש בהן עד שנאבדו מכל וכל אא"כ נגמרו הנישואין ונתקיימו אבל הכיר בה דינה כדין שאר הנשים אבל אלמנה לכהן גדול וחברותיה אשר אמר בהן יש להן כתובה וכמו כן פירות מזונות ובלאות ר"ל שהיא תוציא ממנו הפירות שאכל בין מנכסי צאן ברזל בין מנכסי מלוג וכמו כן יש לה מזונות לאחר מיתה אבל בחייו כופין אותו לגרש

ואין נותנין לה מזונות ויש לה בלאות נכסי צאן ברזל כדין כל אשה וכל זה כשהכיר בהן אבל אם נישאו בטעות ולא נודעו איסורן אלא אחר כן דינם כדין האילונית שלא הכיר בה בכתובה ובבלאות ובמזונות ובפירות והכלל מכל זה בדיני הבלאות כשהן בעין אין ספק שיש לה בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל יהיו הנישואין על איזה דרך שיהיו ואם הבלאות אינן בעין כלל והנישואין גמורין ואין בהם שום הפסד או שהיתה שניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה או שהיתה אלמנה לכה"ג ושאר חייבי לאוין והכיר בהן הדין בהן אחד בלאות נכסי צאן ברזל יש להן בלאות נכסי מלוג אין להן אבל הממאנת אין לה בלאות בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל ואילונית שלא הכיר בה ואלמנה לכהן גדול ושאר חייבי לאוין שלא הכיר בהן הדין לכולן אחד הוא בלאות נכסי צאן ברזל אין להן בלאות נכסי מלוג יש להן הפך מן השניה והטעם שהשניה אין לה כתובה ואפילו הכיר בה ואלמנה לכהן גדול והדומות לה יש להן כתובה כשהכיר בהן לפי שהשניה מדרבנן וחייבי לאוין מדאורייתא והללו צריכין חזוק והללו אין צריכין חזוק:

פרק יב

משנה א

הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים ניסת לאחר כו': העיקר אצלנו בת אצל אמה בין גדולה בין קטנה וזהו כשרצתה האם אבל אם לא תרצה אין כופין אותה על זה אבל יטרח בה אביה ובתנאי שהיא כבר נגמלה וכמו כן שאינה מכרת אמה ולכך אין כופין אותה להניק אותה אבל כל זמן שהוולד מכיר אמו בין שיהיה זכר או נקבה הרי היא מניקתו בהכרח עד שיגמל ולה הבחירה בבת ולאב הבחירה בבן אחר שש שנים אם רצה להניחו אצל אמו ויתן מזונותיו ורצתה היא בזה ואם רצה יאמר לה לא אתן הפרנסה אא"כ הוא אצלי וכבר ביארנו במה שקדם (פ"ד הל' ו) שאין האב חייב במזונות הבנים אלא עד שש שנים וזה שאנו מחייבין בעל האם במזונות בתה כמו שחייב עצמו בתנאי שהיה בשעת הנישואין או שיאמר לעדים אתם עדיי שאני חייב לזון את בתה או שיאמר הרי עלי חוב בשטר לזון את בתה וכמו כן כל מי שחייב עצמו בשום דבר שאינו חייב בו באחד מאלו הצדדים הרי הוא מחוייב בו אמנם בקנין ושטר אין בזה שום ספק שהוא חייב:

משנה ב

נישאת הבעל נותן לה מזונות והן נותנין לה דמי מזונות מתו כו': זה כולו מבואר וכבר הקדמנו העיקרים שמזון האשה והבנות מנכסים בני חורין אבל אינה מוציאה מיד הלקוחות ונכסים משועבדים הם מה שיצא מרשות זה והגיע תחת שעבוד אחר:

משנה ג

אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לומר לה כו': וכמו כן מניחין לה הכלים והבגדים שהיתה משתמשת בהן ואפי' היו של משי וזהב וכמו כן העבדים והשפחות שהיו משמשין אותה אין מונעין ממנה וכבר נתבאר לך (פ"ד הל' י"א) שזה מתנאי הכתובה ואם נפל הבית שהיתה יושבת בו אבדה זכות הדירה מכל נכסיו לפי שהתנאי הוא את תהא יתבא בביתי ואין לה רשות לבנותו אפי' מממונה ולא לטוח אותו ואתה יודע כי הרבים שנתחברו בהוצאה יעזרו קצתם אל קצתם ולכך יכולין לומר לה אם את אצלנו יש לך מזונות ואם אין את אצלנו אין לך מזונות אלא אם רצתה בחלק המגיע לה כשהיתה עמהם בכלל הרי היא נוטלת זה בלא ספק:

משנה ד

כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא כו': אין מחלוקת בין אחד מהם אם שטר כתובה יוצא מתחת ידה שגובה כתובתה לעולם בכל מקום שתהיה אבל מחלוקתם בשאין שם שטר כתובה והיא תובעת מנה ומאתים שחכמים אומרים שהיא אם היתה בבית בעלה גובה לעולם מפני ששתיקתה מן התביעה אמנם הוא בעבור שהיא ניזונית עמהם מתביישת מהם אבל בבית אביה שתיקתה זה הזמן הארוך אמנם הוא לפי שמחלה כתובתה וכבר בארנו (פ"י הל' א') שיורשיה אין להם כתובה על איזה ענין שיהיה אלא אם נשבעה קודם מיתתה והלכה כחכמים:

פרק יג

משנה א

שני דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבישלום חנן אומר שני דברים אדמון אומר כו': תשבע בתחלה הוא שישביעוה ב"ד שבועת התורה ומיד פוסקין לה מזונותיה ובסוף הוא כשיבא בעלה ויהיה מצוי ויכחישנה ויאמר לה אני הנחתי לך מזונות או אין את צריכה כלום וכל כיוצא בהן והלכה כרבן יוחנן בן זכאי. וממה שאתה צריך לידע שהרשות ביד האדם לומר לאשתו צאי מעשה ידיך במזונותיך כל זמן שאיני מצוי ואין לה מזונות וזה כשאינו מצוי עמה אבל כשהוא מצוי עמה אינו יכול לומר כן והרשות

בידה לומר כל זמן שתרצה איני ניזונת ואיני עושה ואין פוסקין מזונות לאשה כשבעלה אינו מצוי אלא אחר ג' חדשים מיום הליכתו שהוא לא יניח ביתו ריקן ואם תבעה האשה לבעל המזונות והוא טוען אני הנחתי לה מזונותיה והיא טוענת לא הניח לי שום דבר ורוצה להוציא ממנו נשבע שבועת היסת שהוא הניח לה מזונות:

משנה ב

מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אומר איבד את מעותיו כו': אבל אם לוותה ואכלה אין שום חולק שהמלוה לא אבד מעותיו ואם הודה הבעל שלא הניח לה מזונות הרי הוא יפרע ואם כפר ישבע כמו שזכרנו ויתקיים החוב עליה והלכה כרבן יוחנן בן זכאי:

משנה ג

אדמון אומר שבעה מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים כו': שיעור נכסים מרובין מזונות כל הבנים זכרים ונקבות עד שיבגרו הבנות ואם הם פחות מזה הרי הם מועטין ואדמון אמר לא יהיה הזכר פחות מן הנקבה ויזון עם הבנות מהנכסים מועטין ואין הלכה כאדמון:

משנה ד

הטוען את חברו כדי שמן והודה בקנקנים אדמון אומר הואיל כו': מעיקר תורתנו מי שטוענין לו מטלטלין והודה במקצת מה שטוענין לו וכפר במקצת חייב שבועת התורה על החלק שכפר וזה הוא הנקרא מודה במקצת ואם כפר הכל ואינו מודה בשום דבר או הודה במין אחר שאינו ממין הטענה כגון שיטעון ראובן על שמעון עשר מדות של חטין ושמעון אומר לו אין לך אצלי כי אם בגדים או כך וכך מדות שעורים או פולין הרי זה פטור ורוצה לומר פטור משבועת התורה וישבע שבועת היסת ואלו הם עקרים שאין בהם ספק ויתבארו כל דינם ותולדותם במקומם ולפי אלו העקרים אם טוען ראובן על שמעון ואמר לו יש לי אצלך י' חביות מלאות שמן ואמר לו שמעון אין לך אצלי אלא י' חביות בלא שמן הרי זה פטור ואפי' לאדמון לפי שהוא טוען בשמן והודה לו בקנקנים מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אבל הם חולקים אם היה לשון טענת ראובן עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון אומר משמעות הטענה השמן והכלים והודאתו בכלים הודאתו במקצתו וחכמים אומרים אין משמעות זה אלא שמן בלבד והלכה כאדמון:

משנה ה

הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תשב עד שתלבין ראשה כו': פשט הרגל פירוש על אריכות הליכתו. עד שתלבין ראשה דרך גוזמא והכוונה עד שיביא מה שפסק והלכה כאדמון:

משנה ו

העורר על השדה והוא חתום עליה בעד אדמון אומר כו': נבאר זאת ההלכה בדרך משל ראובן מכר הקרקע לשמעון והיה לוי מכלל העדים שהעידו בשטר קרקע המכירה אחר כן בא לוי העד ומערער לשמעון בזה הקרקע שהוא שלו וראובן עשה לו בה שלא כדין אדמון אומר יכול הוא לטעון ואין מבטלין טענתו מפני שהיה עד במכירה לפי שיכול לומר מפני כן העידותי שתצא מיד ראובן שהוא קשה ותקיף ממני עד שיגיע ליד שמעון שהוא נשמע לדין ואני עכשיו אתבע אותו בדין כדי להוציא מתחת ידו וחכמים אומרים שעדות בשטר קיום למכירת ראובן וחיזוק לקיום הקרקע בידו ואין לו לערער על שמעון והכל מודים שלוי אם עשאו סימן לאחר כגון שהוא ממצר הקרקע ואומר לצד המערב קרקע פלוני שהוא לשמעון וכמו כן אם היה שטר מכירה איש מאיש ובכלל מצרי מקומות הזכיר הקרקע של שמעון והיה לוי עד בזה השטר הרי הוא אינו יכול לערער על שמעון בזה הקרקע בשום פנים לפי שהוא כל זמן שהעיד כבר קיימה בידו וכל זה כשהעיד בגוף השטר אבל אם היה דיין והעיד בקיום השטר לא אבד את זכותו לפי שיכול לומר לא הייתי יודע מה שהיה בכלל בשטר שאינן מחוייבים הדיינים שיקראו את השטר ואז יקיימוהו אלא שיכירו העדות בלבד ואין הלכה כאדמון:

משנה ז

מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר כו': כשהקיפו שדהו ארבעה בני אדם אדמון אין חולק עם חכמים שכל אחד מהם יכול לומר לו הבא ראיה שיש לך עלי דרך ויהיה לך דרך בשדה שלי וכשהקיפו ג"כ אחד מארבע רוחותיו אין חולקין חכמים על אדמון שהוא יכול לומר לו מכל מקום ארחי גבך אבל המחלוקת שלהם באחד שבא מכח ארבעה שהיו מצרניו שלו מארבע רוחות ארבעה אנשים ומכר כל אחד מהם שדהו ולקח אחד הארבע שדות אדמון אומר יכול לומר לו מ"מ ארחי גבך והרי מחוייב לתת לו דרך הפחותה שבדרכים וחכמים אומרים יכול לומר לו אם תניחני מוטב ואם לאו אקרע שטרי המקח וישוב כל אחד ואחד לשדהו ואין לך ממי שתתבע כמו שבארנו והלכה כחכמים:

משנה ח

המוציא שטר חוב על חבירו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר כו': הכל מודים באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא שהיה לו לומר שהיה לך להפרע את שלך אבל מחלוקתן באתרא דלא יהיב לוקח מעות עד שיכתוב השטר אדמון אומר היה לו למסור מודעה ואח"כ יכתוב השטר ואחר שלא מסר מודעה אבד את זכותו וחכמים אומרים לא יכול לעשות מודעה כי חשש שמא ישמע הלוקח וימנע מן המקח דחברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה ואין הלכה כאדמון:

משנה ט

שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך כיצד כו': והלכה כחכמים:

משנה י

ג' ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין כו': מעיר לעיר הם הכפרים שהם סביבות המדינה וכרך היא המדינה הגדולה המוקפת חומה ופירוש בודק מחפש ומבקש דבר הנאה לו ואמרו בהש"ס שנוי ווסת תחלת חולי מעים פירוש שינוי המנהג תחלת סבת החולי ואפי' שינה אותו לטובה והלכה כרבן שמעון בן גמליאל וכשנשא אשה איש מארץ יהודה בארץ הגליל או מן הגליל ביהודה כופין אותה לצאת עמו שהוא לכוונה זאת נשאה ודין פשוט בכל אלו המקומות מוציאין מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר שרובה ישראל ולא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים:

משנה יא

הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין כו': אמרו הכל מעלין ואפילו מנוה היפה לנוה הרע ואפילו מעיר שרובה ישראלים לעיר שרובה עובדי כוכבים ואמרו אין הכל ר"ל ולא שום אדם יוציא מארץ ישראל ואפי' מנוה הרע לנוה היפה ואפילו מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר שרובה ישראלים וכל אחד ואחד משניהם כופה זה לזה לעלות לארץ ישראל או לירושלים ואם היא מעכבו תצא בלא כתובה ואם הוא מעכב יוציא ויתן כתובה וקפוטקיא הוא כפתור ונקרא בלשון ערב טמיאט"י וייחד אותה על דרך משל מפני שהיא קרובה לארץ ישראל ומפני שהכתובה היא מדרבנן הקילו בה שיפרע פעם לפי מקום הנשואין ופעם לפי מקום הגירושין וכוונתנו בכל זה להקל עליו הפרעון ורבי שמעון בן גמליאל אומר יפרע לפי מקום השעבוד קסבר כתובה דאורייתא ואין הלכה כרבי שמעון בן גמליאל:

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת כתובות